

Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över departementspromemorian om ett nytt regelverk för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet

Riksrevisionen har beretts möjlighet att yttra sig över departementspromemorian Ett nytt regelverk för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet, Ds 2016:35. Riksrevisionen uttalar sig i detta remissvar med utgångspunkt i genomförda granskningar på etablerings- och integrationsområdet och lämnar även synpunkter på promemorian som beslutsunderlag.

Riksrevisionen välkomnar de anpassningar av etableringsuppdragets reglering till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket som föreslås i promemorian. Riksrevisionen vill dock anföra att promemorian saknar en tillräckligt utvecklad problembeskrivning och att redogörelser för hur och i vilken utsträckning promemorians förslag bidrar till att lösa problemen behöver utvecklas. Riksrevisionen vill också resa frågan om eventuella risker och oönskade konsekvenser är tillräckligt väl redovisande.

Förslagen

Staten bör ha fortsatt lagstadgat ansvar för etableringsinsatser, samordningen av dessa samt för individförsörjning

Riksrevisionen bedömer att förslagen i dessa delar (kapitel 5) är ändamålsenliga och angelägna. I Riksrevisionens granskningsrapport *Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?* RiR 2015:17, framhölls vikten av ett statligt ansvar för nyanländas etablering. I granskningsrapporten *Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens*, RiR 2014:11, framhölls också behovet av bättre samarbete mellan Arbetsförmedlingen, kommuner och

näringsliv. Promemorians förslag om att begränsa etableringsuppdragets målgrupp i syfte att stärka incitamenten till gymnasiestudier tillstyrks.

Materiell reglering av etableringen

I avsnitten 4.4 - 4.11 beskrivs skälen till förändringar och vägledande utgångspunkter för utformandet av ett nytt regelsystem på förordningsnivå. Riksrevisionen instämmer i huvudsak med dessa. Särskilt angeläget är en ökad möjlighet till fokus på individen samt ett likformigt regelverk för alla arbetssökande.

Problembeskrivning, verkningsmekanismer och konsekvensanalys

Promemorian saknar en tydlig problembeskrivning och tydliga beskrivningar av hur de föreslagna förändringarna tros bidra till att lösa eller mildra problemen. Två exempel hämtade från avsnitt 4.3.3 får illustrera denna genomgående brist. I avsnittet redogörs för "förväntade effekter" av reformpaketet. Dessa är, såvitt Riksrevisionen kan utläsa, effektivare etablering, mer jämställd etablering, ökad legitimitet samt effektivare handläggning. Riksrevisionen lämnar här synpunkter på promemorians beskrivningar av de två förstnämnda såsom de beskrivs i detta stycke jämte i övrig text i promemorian.

Effektivare etablering

Enligt promemorian bidrar två föreslagna förändringar till en förväntat mer effektiv etablering. Det ökade handlingsutrymmet för arbetsförmedlingen att välja individuellt anpassade etableringsinsatser på kort och på lång sikt, samt ökade krav på den nyanlända att bidra till sin etablering.

För att göra detta resonemang mer trovärdigt behövs en tydligare beskrivning av hur nuvarande system begränsar arbetsförmedlingens handlingsutrymme för individualisering på kort respektive på lång sikt. På samma sätt behövs en beskrivning av i vilken utsträckning frånvaron av krav på den nyanlända hittills har begränsat etableringens effektivitet. Om detta inte är påvisbart eller alltför stort ifrågasätter Riksrevisionen om inte reformen i den delen bör motiveras uteslutande utifrån argumentet om ett harmoniserat regelverk för alla arbetssökande.

En mer jämställd etablering

Enligt promemorian väntas arbetsförmedlingen ökade möjlighet att fokusera på individuella behov "snarare än på omfattningen av insatserna kan också väntas innebära att både kvinnor och män i högre utsträckning erbjuds insatser som svarar mot varje individs förutsättningar och behov." Samma resonemang förs också i konsekvensbeskrivningen, avsnitt 11.8. Resonemanget behöver utvecklas. Varför och på

vilket sätt har man fokuserat på omfattning snarare än innehåll tidigare? Varför, på vilket sätt, och i vilken utsträckning har fokus på omfattning snarare än behov drabbat kvinnor i etableringen mer än män? Har det med kvinnors förutsättningar och behov att göra och/eller något annat?

Riksrevisionen noterar att vikten av att AF arbetar mer systematiskt med likabehandling av kvinnor och män betonas i konsekvensbeskrivningskapitlet. Ett sådant arbete är enligt Riksrevisionens bedömning, sannolikt betydligt viktigare för en jämställd etablering än de regelförändringar som departementet föreslår i denna promemoria.

Ännu en viktig faktor för mer jämställd etablering torde vara att säkerställa att det finns adekvata insatser för alla sökande med olika slags förutsättningar och behov.

Övriga synpunkter

De föreslagna ändringarna förefaller som tidigare anförts ändamålsenliga och angelägna. Eftersom förslagen innebär förändringar i en tid av stora utmaningar för arbetsförmedlingen, kommunerna m fl, skulle resonemang om detta kunna föras. Finns några risker med den föreslagna omregleringen? Exempelvis att den sökandes rättighet till en etableringsplan ersätts med att den sökande "bör få en handlingsplan"?

Trots sin rubrik "Syftet med förändringarna", beskriver avsnitt 4.3.3 förväntade effekter snarare än syften, vilket inte riktigt är samma sak. Vidare kan ordet "förväntad" betyda både "önskad" och "förutsedd/prognosticerad", vilket även detta bidrar till ett visst mått av otydlighet.

Begreppet "åtgärdssystem" behöver förklaras.

Riksrevisor Margareta Åberg har beslutat i detta ärende efter föredragning av revisionsdirektör Frida Widmalm. Enhetschef Katarina Richardson och biträdande enhetschef Anders Berg har deltagit i den slutliga handläggningen.

Margareta Åberg

Frida Widmalm

